

VARBJERG

Af Flemming Petersen, Brenderup

PUBLIKATION NR. 32
LOKALHISTORISK ARKIV
FOR EJBY KOMMUNE
ISSN 1901-4020

**Forsidebillede: Strandglæder i 30'erne i Varbjerg v. Bro
Strandvej**

Redaktion: Søren Skov (Ansvarshavende)

Tekst: Flemming Petersen

Lau-out: Anne-Grete Tingleff, Flemming Petersen, Søren Skov

**Kortene s. 4 og 6: Copyright Kort & matrikelstyrelsen,
Rentemestervej 8, 2400 København NV**

Tryk: Lokalhistorisk Arkiv

**Udgivet af Lokalhistorisk Arkiv for Ejby Kommune og
Arkivets Støtteforeningen**

2.reviderede udgave trykt 2003

William Hansens sorte fugl.

Forord.

Varbjerg bliver omtalt allerede i 1231 og det er tænkeligt, at der her har ligget en kongelig ejet vagtborg.

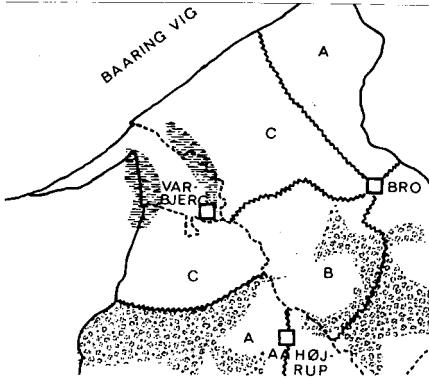
Med perspektiver bagud i tiden, særlig fortalt gennem Varbjerggårds historie, er hovedvægten dog lagt på udviklingen og menneskene i forrige århundrede.

Denne lille beretning forsøges bl.a. fortalt gennem nogle markante personer og familier, der har været med til at præge livet i Varbjerg.

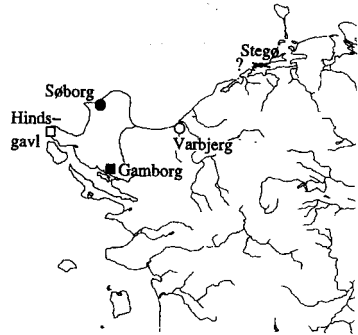
Området Varbjerg er strækket mellem Storåen og Pavebækken, begyndende ved Varbjerggård og sluttende med Feddet langs havet. Da den almindelige opfattelse af Varbjerg også omfatter stranden og husene ved Bro Strandvej, omtaler jeg også denne del af strandområdet.

**Brenderup i februar 2002
Flemming Petersen**

Det gamle Wordburgh

Udsnit af Brenderup sogn i 1682 med markering af Varbjerggård ejerlauget Varbjerg med Varbjerg "torn" langs havet.

Nordvestfyn med Varbjerg, Søborg, Hindsgavl og Gamborg (Gammelborg).

Når man tænker over navnet "Varbjerg" kunne man forledes til at tro, at navnet skyldes den langstrakte bakketop, der omkranses af Varbjergvej og Bakkevej. Sådan forholder det sig ikke, idet Varbjerg allerede i 1231 benævnes Wordburgh. Dette navn er sammensat af de gammeldanske substantiver Warth (vagt) og Burgh (borg), altså en vagtborg. Stedet er nævnt i Valdemar Sejrs jordebog fra 1231, der beretter om kongens besiddelser. En usikkerhed kan dog være, at vi også har en wordburgh placeret ved Vester Åby, mellem Fåborg og Svendborg. Vores lokalitet har dog utvivlsomt været strategisk betydningsfuld og skal rimeligvis forstås i den kæde af udkigs- og varslingspunkter, der var anlagt rundt den Nordvestfynske kyst. Fra Varbjerg og vest/syd rundt lå Søborg (v. Strib), Hindsgavl og Gammelborg (v. Gamborg). Hindsgavl har dog på et tidspunkt formodentlig afløst Gammelborg.

Da det ikke er særligt efterforsket, ved vi ingenting om denne "borg", men det er sandsynligt, at der blot har været tale om et vagthus, måske et tårn, bygget af træ. Fra denne tid og ind i 1300-tallet har vi flere eksempler på sådanne beskedne bygninger, der ofte tillægges en væbner.

Til Varbjerg må regnes det område, der omfattede Varbjerggårds ejerlav. Det er området til stranden mellem Storåen og Pavebækken, begyndende inde i landet ved Varbjerggårds beliggenhed. I gamle dage, dvs. her tiden før o. 1920 løb Pavebækken og Storåen (dengang Ågårde Å) sammen i "Gammeldam" og derfra videre ud i havet bag kalkgravene, nogle hundrede meter vestpå i forhold til den nu beliggende Vedelshavevej. Området "Gammeldam" ses i dag som et udbredt sivområde i hjørnet af Feddet mod Vedelshavevej. Både og kuttere kunne dengang sejle i læ op i Gammeldam, som vel nærmest må betegnes som en naturhavn.

Varbjerggård

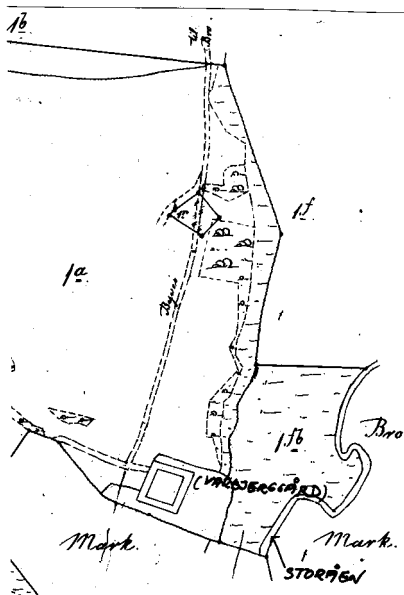
I 1499 optræder navnet "Vordbierrighgord", der i 1535 skrives "Vorbierg Gaard", i 1664 "Warbiery og i 1844 "Varberggaard ". Da den mulige kongelige vagtborg mest logisk har ligget på det høje næs mellem de to åløb, er forbindelsen evt. identiteten med Varbjerg-gård og dennes beliggenhed usikker. Fra o. 1500 ved vi, at enestegården *Varbjerggård* hørte under hovedgården Kærsgård, der igen var under storgodset Ivernæs (Wedellsborg), og på dette tidspunkt er Varbjerg udskildt fra Åhøjrup ejerlav. I matriklen fra 1664 oplyses, at der i Varbjerg er " tvende boliger, hvoraf jorden regnes under Kærsgårds hovedgårdstakst. Har før haft bedre skov, men er nu forhugget ". Ud over Varbjerggård må den anden bolig, der nævnes temmelig sikkert være fiskerhuset (nu Varbjergvej 30 - også kendt som Niels Varbjergs hus). Herfra skulle "fæstefiskeren" bringe fisk op til Kærsgård.

Bemærkelsesværdigt er det, at en af Kærsgårds mest omtalte ejere, nemlig fru Anna Trolle, der er berømmet for sin indsats for bl. a. humleavlens fremme og for skolebyggeri, i 1703 boede på Varbjerggård sammen med sine søstre Helle Helena Trolle og Elisabeth Sophia Trolle. Man må formode, at Varbjerggård på dette tidspunkt har været i en bedre stand end boligen på hovedgården Kærsgård.

I 1770 holder kammerherre og oberst Herløv Trolle auktion over "Kiersgaard tillige med Warberg Gaard og underliggende bøndergods." Højstbydende er krigsråd Jacob Wedell til Holsegård. Samme Wedell, der berømmer områdets skønhed og omdøber Båring Mark/Kærby Mark til Wedellshave.

Omkring 1800-tallet er vi inde i udstyknings- og udflytningstiden og til Vedelshave udflyttes flere gårde fra Båring, ligesom der udstykses 4 husmandsbrug fra Varbjerggård på selve Varbjerg Næs og parcellerne placeres sådan, at de løber tværs over bakkekammen fra Storåen til Pavebækken.

Udsnit af matriklen fra 1875. Bemærk at den gamle byvej gik lige igennem den afsatte parcel. (i dag Varbjergvej nr. 35)

Kærsgård afhænder i 1875 Varbjerggård, idet Frederik Ludvig Wilhelm greve af Ahlefeldt Laurvigen sælger gården til Jens Peter Jørgensen for 24000 kr. Skødet er underskrevet d. 16. juni 1875 på Tranekær slot, grevskabets hovedsæde. Varbjerggård er herefter i samme families eje i 3 generationer og således, at næste ejer i 1915 bliver sønnen Anders Jørgen Jørgensen, der igen sælger til sin søn Karl Gunner Jørgensen. Jens Peter Jørgensen tilkøber lidt jord i Åhøjrups ejerlav, bl. a. matriklen 8n og her bygges aftægtshus (i dag Varbjergvej 20, der beboes af Jane og Peter Kaae).

Fra sønnen Anders Jørgen er efterladt en kontrakt om livrente m. v. (fra 1915), hvori der udførligt gøres rede for, hvilke forpligtelser han har over for sine forældre efter de er gået på "pension". Ud over en årlig sum på 1000 kr. skal erlægges en række naturalier: 100 pund flæsk og svinekød, 25 pund lammekød, 2 tønder kartofler, fornødent øl og en kande mælk dagligt, 2 læs topbrænde, der " hugges, kløves og indsættes i mine forældres brændeskur". Endvidere " Gårdens ejer (sønnen) skal være forpligtet til at yde mine forældre sådan kørsel, som de ønsker, med gården bedste køretøj og om de ønske det, med kusk." Og skulle forældrenes bolig brænde skal sønnen opføre et nyt, møbleret og så huse dem i mellemtiden.

I 1985 sælges gården til Karlo Nielsen, der i 1993 videresælger til sin søn Kim.

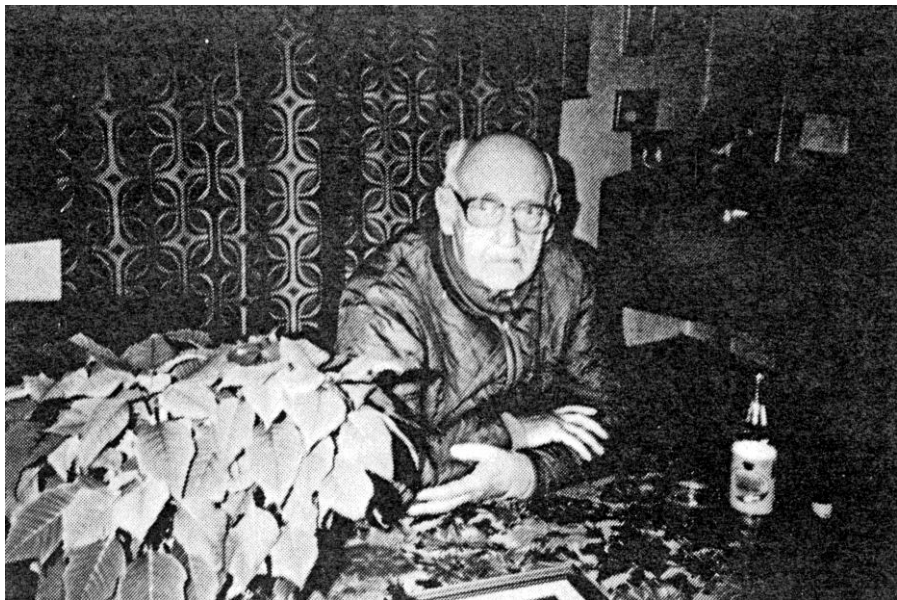
De nuværende ejere Sandra og Kim har foretaget betydelige forbedringer, idet to gamle længer er el. bliver erstattet af nye, lige som de driftsmæssigt gør en del i frugtavl og gartneridrft. I gamle dage var Varbjerggård en firlænget bondegård med portindkørsel gennem den nu forsvundne længe ud mod landevejen.

En husmandssøn fra Varbjerg

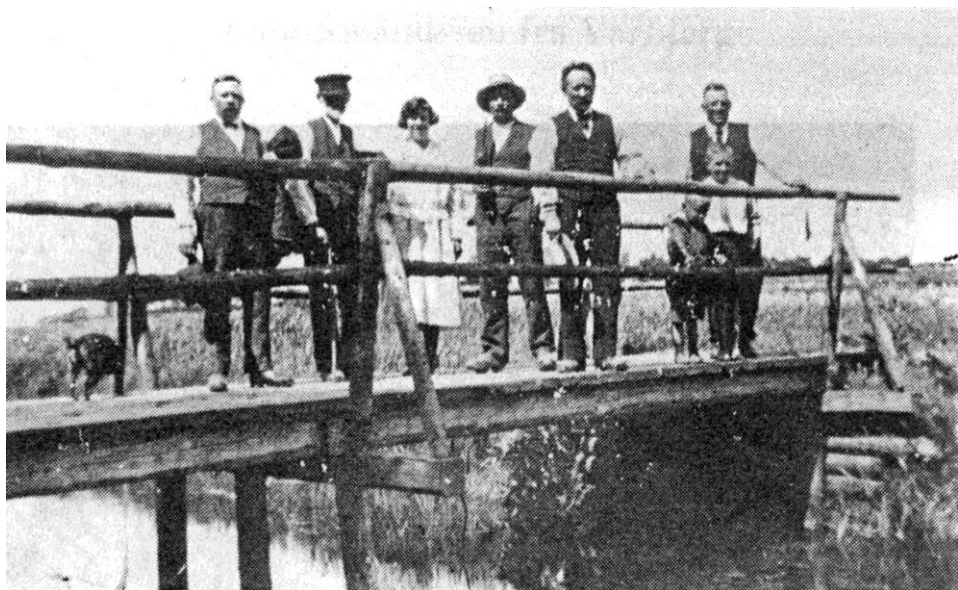
Antons barndomshjem. Gården brændte i 1994. Nuværende spændende bebyggelse beboes af familien Fredskild, samt af A. Hørigoft og M. Katsume. (Varbjergvej nr. 38).

Som nævnt udstykses omkr. 1800 4 husmandsbrug fra Varbjerggård. På parcellen 1c (Varbjergvej nr. 38) fødtes i 1921 Anton Jørgensen, tidl. gartner og i dag bosat i Middelfart. Hans slægt har i flere generationer haft stedet indtil det sælges i 1957 og igen i 59 til Poul Møller Frederiksen. Oldefaderen Jørgen Rasmussen var også væver, men da det nok har knebet med indtægterne erhverver han lidt mere jord, idet han køber en englod på den anden side Storåen (Bro ejerlav). Dette er formentlig sket i løbet af 1830`erne.

Anton i Middelfart, anno 2002

Over åen var dengang to træbroer, så husmændene kunne komme over til deres englodder, men broerne har også været benyttet til anden almindelig trafik. Disse broer eksisterer ikke mere, men ud for "Varbjerg Strandgård" er der stadig lidt pælerester fra den ene af broerne.

Broen over Storåen til engen omk. 1925.

Bedstefar Rasmus Jørgen ses med kasket, Antons far Johannes nr. fem fra venstre, lille Anton og den 5 år ældre bror Rasmus

Om Antons bedstefar Rasmus Jørgen Jørgensen ved vi, at han forbedrer gårdens længer og at han med sejlbåd bragte frugt over til Fredericia. Gamle billeder viser også hele familien travlt beskæftiget med at plukke humle. Som så mange andre steder i området betød humleavl en del for økonomien. Humlen solgtes mest til jyderne, men omkr. 1916/17 var denne produktion stort set forbi.

I 1913 gifter Antons far Johannes Ejler Jørgensen sig med Marie Judika og samtidig overtager de ejendommen. Anton husker fra drengearene, at faderen sammen med en nabo fik rejst en vindmølle (i 1925/26) og den stod på engarealet ved Pavebækken. Møllen skulle dels være afvandingmølle, men skulle også bruges til at trække en kværn- det sidste kom aldrig til at virke særlig godt. I dag er kun sørgelige rester af møllen tilbage. Fra sin

ungdom husker han også, at tyskerne under 2. verdenskrig havde nogle stillinger yderst ud mod stranden på Varbjergnæsset. De blev efter krigen sløjftet af de lokale og også nogle flygtninge fra Brenderup var nede for at fjerne nogle efterladenskaber.

Møllen neden for bakken ved Pavebækken. Til venstre "Sølyst"

Rasmus maler

Ved siden af et fiskerskur ved stranden lå et lille stenhus, som skjulte sig bag en tæt tornet bevoksning og her boede Rasmus Hansen Pedersen, kaldet Rasmus Maler. Huset ligger der stadigvæk, i dag Bro Strandvej nr. 56.

Rasmus var født i 1867 og døde på Brenderup Alderdomshjem i 1949, altså 82 år gammel.

Rasmus Malers hus og fiskerhytte. Hytten er revet ned, men huset er der stadig og beboes i dag af Knud Poulsen (Bro Strandvej nr. 56)

Han var ægte strandboer, eneboer og han var en dygtig og flittig mand. I en periode arbejdede han hos en malermester i Bogense, og han gik langs stranden frem og tilbage. Det fortælles også, at når han manglede materialer, kunne han finde på at gå til Odense for at købe ind.

*Rasmus Maler med krucifiks. 1930
Ikke det samme som i teksten*

På sine strandture til og fra Bogense indsamlede han drivtømmer, da han skulle bruge egetræ af en vis ælde. Rasmus var nemlig træskærer og fra hans hånd er skåret mange fine stykker, Bl. a. skar han omkr. år 1900 et krucifiks, som han skænkede til Brenderup Missionshus, hvor det stadig hænger. Han lavede også en altertavle, som flere fortæller endte i Sverige.

Rasmus Malers altertavle. Den er formentlig endt i Sverige. Tavlen er skåret omkr. år 1900.

Flere på egnen har træskærerarbejder og møbler fra Rasmus` hånd, bl.a. står en komplet stue på en gård ved Asperup. Han har også restaureret altertavlen i Brenderup kirke, men vi ved dog ikke bestemt, hvori dette arbejde bestod. Flere steder dekorerede han vægge, lofter og kakkelovnskroge, og han havde sin helt egen idé om, hvordan det skulle se ud. Han havde da også engang gået på Kunstakademiet, men det er ikke oplyst hvornår og hvor længe.

Herman Ahlmann, der sælger frugt på Båring Bakke har fortalt om, hvordan han sammen med sin mor kom ned til Rasmus. Moderen havde forbarmet sig over Rasmus og bragte ham engang imellem en skefuld hvidkåls- eller grønkålssuppe. Herman husker, hvordan han sad på Rasmus` knæ og hvordan han kunne fortælle historier, samtidig med at han med griffel på en tavle tegnede til. I huset var kun et rum og her flød der med snittespåner på gulvet og i hjørnet stod limovnen og varmede. Og så var der en forfærdelig masse mus, som Rasmus forsøgte at holde fra livet med gift- med det resultat, at der også lå en del døde mus rundt omkring. Herman og hans mor forærede da Rasmus en kat, som fik nok at se til. Forøvrigt blev Rasmus meget glad for sin kat.

Strandområdet og sommerhusbebyggelsen

Først i 20`erne ændrer strandområdet karakter, idet Storåens udløb ændres og føres "lige ud" så den lille havn ved udløbet opstår og som vi kender det i dag. I den forbindelse opføres broen over åen, så man fra Varbjergvej kan køre over på Bro Strandvej. Pavebækkens løb ændres også, idet den i en gravet kanal føres mod nordøst og under Varbjergvej ud i Storåen. Tidligere løb de to vandløb som nævnt sammen i Gammeldam.

I forgrunden Knud Pedersens hus (Vedelshavevej 21). Bemærk det lille stykke vej på denne side huset – i dag løber Vedelshavevej på den anden side. Bagved ses "Gammeldam" med Storåen og Pavebækkens tilløb. Billedet er formodentlig fra omkr. år 1900.

I forbindelse med brobyggeriet og Pavebækkens underførsel under Varbjergvej blev der under broerne isat sluseklapper, som skulle forhindre havet i at trænge ind i åen eller bækken og derved komme til at oversvømme landbrugsarealerne. I 1916 påbyder en landvæsenskommissionskendelse at oprette " I/S Storåens og Pavebækkens udløb", således at den fremtidige drift og vedligeholdelse af sluseklapperne kan blive varetaget. Imidlertid bliver sluserne ikke vedligeholdt, og da ingen i mange år klager over tingenes tilstand, forfalder anlæggene så meget, at de efterhånden ingen betydning har. Da nogle sommerhusejere langs Storåen dog er bekymrede over de høje vandstande, der kan

indtræffe ved vinterstorme, bliver der klaget over forholdene. Efter skriverier i denne sag meddeler Fyns Amt i 1987, at sluseklapperne vil blive fjernet, ligesom interessentselskabet af 1916 ophæves. Man kan dog stadigvæk se dele af sluseklapperne, hvis man fra øst kikker ind under Pavebækkens underløb. Under broen ved Storåen er kun enkelte hængsler tilbage.

Brenderup kommune overtager i 1918 Feddet ud mod stranden og får dermed ansvaret for det offentlige område og for den senere anlagte vej, der løber parallelt mod vest med kystlinjen.

Forstranden var dengang meget bredere end nu, så en i 30'erne anlagt gymnastikplads ligger nu på havets bund et stykke ude. Før 1920 var der ellers ikke mange, der havde øje for områdets rekreative værdier, så kun fiskerne og nogle landmænd er brugere af området. Gamle billeder viser, hvordan nogle med hest og vogn henter tang ved stranden. Tangen kunne bruges som gødning eller til at dække roe- og kartoffelkuler med.

Der hentes tang med hest og vogn

Fra gammel tid havde nogle landmænd haft nogle eng- og strandlodder i baglandet ud for Bro Strandvej, og da der i 20'erne begyndte at komme badegæster, etablerer Peter M. Poulsen i 1929 et ishus, beliggende hvor Varbjerghus senere bygges. Efterhånden blev der et sandt folkeliv ved stranden og på Feddet. Folk slog telte op og senere kom campingvogne rullende. Strandlivets æra var begyndt.

Lærerne Lene Glesner og Leo Kyndbøl giver i flere sæsoner svømmeundervisning i ferien. Det var gratis for børnene. Billedet er fra 1970.

De første små beskedne sommerhuse i området bliver lagt ud mod stranden på Bro Strandvej. Det sker i slutningen af 20'erne, f. eks. lejer præsten fra Brenderup, Bartholdy Møller, grund i 1929 på hvilken han opfører sommerhus.

*Varbjerg Strand (Bro Strandvej) engang i 30'erne.
Bemærk høfderne vinkelret på kysten*

Flere andre fra Brenderup lejer også grunde og opfører små huse, blandt andre uddeler Jørgensen, men især fra Harndrup er der flere lejere, ligesom Nielsen fra Farstrup, lærer Jeppesen fra Rold, lærer Ditlef fra Odense og Laurits Frederiksen, Roerslev kommer til. For enden af Bro Strandvej bliver et større hus opført, nemlig det hvide hus, der stadig lyser op i strandkanten. Bygherren var

en frimærkehandler fra København, hvorfor de gamle og stedkendte da også stadig kalder huset "Frimærkehuset".

Hans Christian Hansen, Peter Poulsens stedfar, ejer det meste af området og han står som udlejer af mange grunde. En gammel lejekontrakt fortæller, at radioforhandler Munk Rasmussen, Harndrup lejer en strandparcel af Hans Chr. Hansen. Lejemålet strækker sig over 20 år, fra 1. juli 1936 til 1. juli 1956 og koster 20 kr. om året. Endvidere forbeholder lejeren sig ret til at leje parcellen i yderligere 10 år for samme leje. Altså ingen prisstigninger over en periode af 30 år !

Restauratør Peter Poulsen

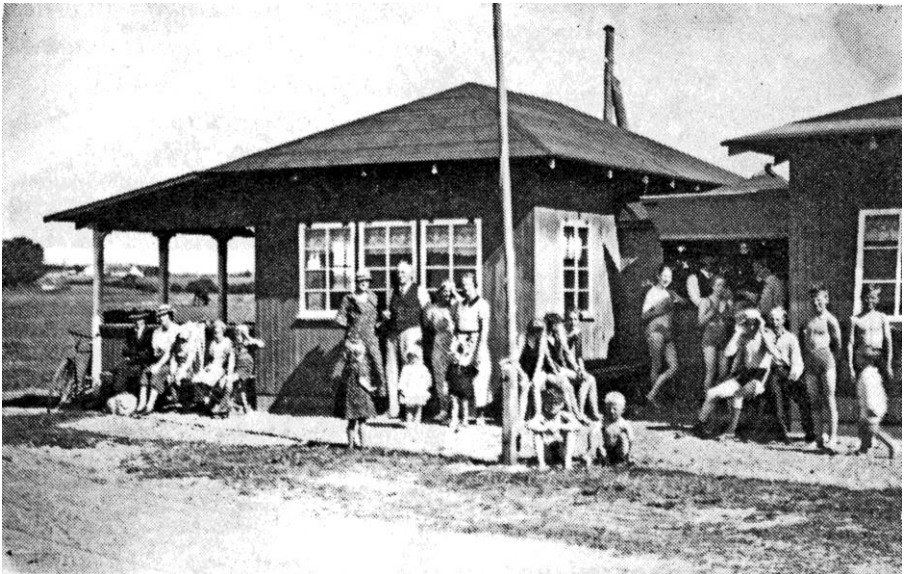
*Peter Poulsens bil midt i 50'erne.
Ved siden af Peter (med kasket)
ses sønnen Knud og derefter
døtrene Inge og Hanne.
Billedet er fra ca. 1956*

Kirstine og Peter Poulsen til fest

Også sønnen Peter Poulsen indgår lange udlejningsmål og priserne holder sig på et meget moderat niveau. I Peters regnskabsbog fra 40'erne ses priserne midt i 40'erne at ligge på 20 til 30 kr. årligt, sidst i 40'erne på typisk 35 kr. En gammel historie fortæller, at Peter kunne være kommet til meget mere jord. Engang i sin ungdom får han tilbudt at købe Feddet for 100 kr, men det gode tilbud må afslås, da Peter ikke kan låne de 100 kr. af sin far.

Peter bor hjemme på husmandsstedet, der var den første ejendom på venstre hånd på Varbjergvej, når man kommer fra Brenderup (Varbjergvej 36). I dag bebos ejendommen af Inge Poulsen, datter af Peter, og sammen med sin søster Clara står de fortsat for den daglige drift af Varbjerghus.

*Godt besøg ved Varbjerghus' issalg.
Billedet er fra 30'erne eller 40'erne*

Peter Poulsen udbygger efterhånden stedet omkring ishuset, men i flere år er det fortsat kun sommerhus. Senere bliver det permanent bolig og til udbygningen hentes der godt træ fra nogle tidligere "tyskerbarakker" i Skovby. Peter og Kirstine begynder nu at drive restaurant, selv om de må vente i hele 38 år på en spiritusbevilling. Ved siden af driver Peter Poulsen fra 1951 til 1957/58 en "traktorstation", så han tager ud og pløjer, harver og kører med selvbinder. Senere bliver han repræsentant for et jysk firma, for hvem han skal sælge tryksager og andre artikler.

Inge Poulsen husker fra barndommen, hvordan der blev afholdt dansanter og fester og før grammofonen skulle i gang, gik hun og Clara op til cykelforhandler Petersen i Brenderup for at skaffe tidens populære melodier.

Efter Peters død viderefører Kirstine Varbjerghus, og hun bliver kendt for sin gode og velforberedte mad. Først i 80'erne beslutter hun sig for at sælge sine omkr. 15 grunde.

Hun er dog bitter over, at et tidligere friareal, ejet af hende, uden videre inddrages j. f. lokalplan nr. 16 til fælles opholdsareal for hele den samlede bebyggelse, og altså ikke kun til hendes tidligere lejere. Kirstine mente, det var et stærkt overgreb i hendes ejendomsret.

Feddet og Varbjerg Næs

Den første beboer midt på Feddet var entreprenør L. M. Kjær, der holdt til i en gammel rutebil. Kjær skulle grave kalk/mergel i området og havde derfor nødtørftigt indrettet sig. Dette område mellem den afsnørede Storå og Engdraget var ejet af redaktør Bro, Skovbakken i Brenderup. Det medfølger til Lars Peter Mortensen, da han i 1932 køber Skovbakken. Sønnen Niels Jørgensen bliver næste ejer af området, og det meste af jorden er stadig i familiens eje, så sommerhusene her ligger fortsat på lejet grund. Der er i dag 41 lejemål.

I den østlige del af området køber dog Carl og Marie Larsen, Vedelshave i 1936 ca. 2 tdr. land og de opfører "Sølyst", hvorfra de begynder at drive restaurant. Men 30'erne var krisetider, så de sælger det hele til Frederiksberg Kommunalærerforening, der i mange år fremover bruger stedet til ferieophold for børn .

*Flaghejsning på feriekolonien
"Sølyst".*

*Fra venstre er det Birthe Åmand
og Birthe Jacobsen.
Tredje pige ukendt*

Her kom ca. 50 børn på hvert hold, og Marie Larsen, som de næste 16 år bestyrer stedet var også økonoma og madmor for alle børnene. To unge piger var faste medhjælpere, men ellers måtte børnene selv hjælpe til med at skrælle kartofler, dække bord og vaske op. Nogle af børnene blev også med trækvogn sendt op til Skovshøjrup Mejeri efter mælk.

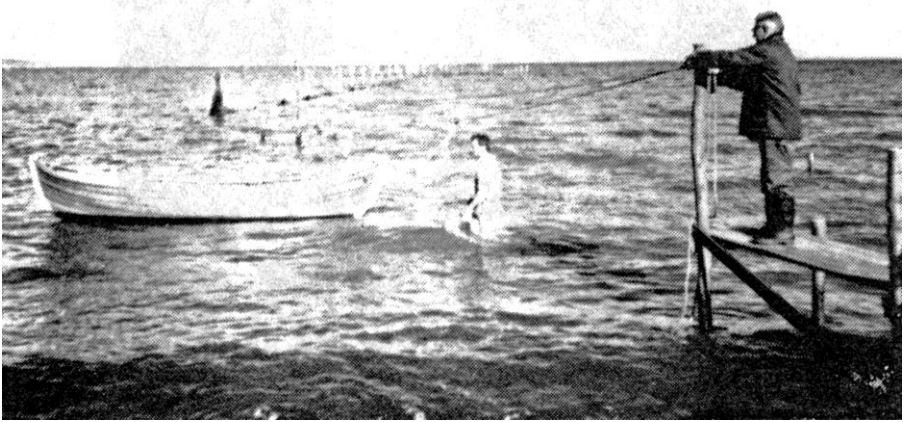
Kartoffelskrælning i feriekolonien.

Senere igen sælges "Sølyst" (omkr. 1967) til Grethe og Carl Nielsen, der i midten af 90'erne udstykker 3 grunde mod vest til deres sønner.

Sidst i 50'erne rejses de første sommerhuse yderst og højt på Varbjerg Næs, og i dag er det meste af den tidlige husmandskoloni fra de 4 brug omdannet til sommerhusparceller. Dog er der helårsboere i de tre af fire "husmandsbrug" ud mod Varbjergvej.

Fisker og bådebygger

En legendarisk personlighed fra Varbjerg var Kristen Hansen. Han blev født i 1919 som landmandssøn fra Vedelshave, og selv om faderen helst så ham som landmand, ønskede Kristen at blive tømrer. Han kom dog til en landmand på Endelave, men her blev Kresten kun én dag - så cyklede han hjem igen. Han ville ikke være hos rødhårede og hidsige folk.

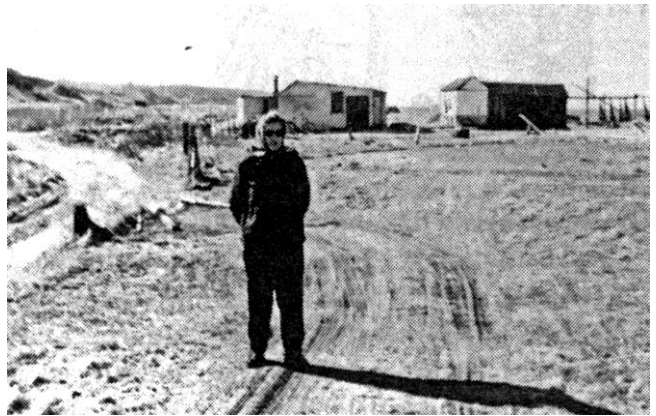

Arne på vej ud i den nye båd. Kristen står på bådebroen

Som 18-årig begyndte han at fiske, hvad han fortsatte med resten af livet. Trods manglende tømreruddannelse kom han i høj grad til at beskæftige sig med træhåndværket, idet han i årenes løb fik bygget 30-40 både, mindre og større pramme.

Kristen byggede selv sit eget lille hus på stranden lige inden han blev gift med Herdis, og de to ældste af børnene Hans Peter og Lone er født her.

*Kristens hus t.v.
(Feddet 8)
I forgrunden
Grethe Rasmussen*

Ved siden af det nybyggede hus lå et ældre redskabshus, hvor Anna og Valdemar klarede garn op. Efterfølgende blev huset brugt af Herdis og Kristen til redskabshus. Senere byggede Kristen et blikskur til sit bådebyggeri. Hans første kutter var for øvrigt bygget på værkstedet i deres eget hus, men nybygningen blev så stor, at en væg måtte brækkes ned for at få båden ud. Kristen fik også støbt et hyttefad, hvad han gjorde i samarbejde med Aage Porsmose Christensen – og det ligger der stadig.

Lone husker sin far som en bestemt, retfærdig og lidt tavs mand, der absolut ikke ville tillade børnene at støje. Han besad en særlig opfindsomhed og kunne lave alting med sine hænder. Kristen var stort set imod alt nyt, som han for det meste fandt overflødigt. Telefon ville han ikke have lige som han længe ikke mente, de havde brug for radio eller fjernsyn. Da Herdis engang så gerne ville have et sofabord, flækkede Kristen en planke og satte et kryds under. Der var jo ingen grund til at sætte sig i udgift. Resultatet blev et mahognibord, som Herdis blev udmærket tilfreds med.

Strandfolkene levede en beskedent tilværelse, men de havde et godt liv og manglede ingenting. Lone husker de kunne føle sig lidt underlegne i forhold til bønderne oppe på bakken - sådan var det desværre dengang.

Som børn hjalp de med at sy blyloddere og flydekork på garnene, mens Herdis og Kristen selv bødede garn. Arbejdet kunne foregå i stuen, hvor fiskegarnet blev spændt ud over stuebordet, fastholdt af nogle søm i bordet.

Kristen havde den idé, at børnene skulle gå i skole i Båring, hvorfor familien forlader deres første hjem og midlertidigt flytter over i det hvide hus overfor (Vedelshavevej nr. 21- kaldet "forældresminde") - det gjaldt jo om at komme over på den anden side Storåen til Båring kommune. Der var nu også andre gode grunde til at flytte, for en nat vågner Kristen ved, at hans ene arm ligger dypet ned i vand. Det er uvejr og de forlader huset i en skydepram, hvor Herdis midt i prammen må kæmpe med at holde barnevognen i balance.

I 1962 bygger de sig et nyt træhus (Vedelshavevej nr. 10) – igen på den ”rigtige” side af åen. Lone husker at de tidligere måtte hente vand i et lille vandhul bag skrænten, senere dog hos en genbo, men i det nye hus fik de vand og træk og slip. Om brusebad mente Kristen, at hvis han skulle drukne, kunne han lige så godt gøre det ude i havet. Arbejdet bestod i at bygge og reparere både og sætte motorer i. Han havde en kort overgang arbejde på Bogense skibsværft, men han ville nok hellere være sin egen herre. Samtidig med arbejdet på bådene fiskede Krøsten.

Kristen midt i et sildeeventyr

På en særlig mindeværdig dag landede han 70 kasser sild. Fiskene blev videresendt til fiskeauktionen i Bogense eller solgt til Fredericia auktion, men der blev også solgt fisk til Georg eller Ingvard, der afhentede den i deres små biler og solgte fisk fra dør til dør.

Kristen kendte havet som sin egen bukselomme. Selv i dårligt og tåget vejr kunne han afstikke den rigtige retning. Man sagde om ham, at bare han kunne se bunden, vidste han hvor han var. Engang var familien urolig for, hvor han og sønnen Arne blev af. Det viste sig de havde haft motorstop, men langsomt hjemad kom de, for Kristen havde konstrueret et slags "sejl" af nogle fiskekasser - han var aldrig rådvild. Somme tider var der folk, der ville give Kristen gode råd om både det ene og det andet. Kristen sagde altid bare ja- og gjorde så i øvrigt, hvad han selv ville.

Kristen var medlem af Båring Vig Fiskeriforening – en overgang formand - og sommetider blev møderne holdt i hans hjem. Fiskeriforeningen var i øvrigt helt fra 1884, og var en af de første i landet.

Denne lokale forening havde haft særlig mange medlemmer fra Blanke og Båring mark, og engang kunne ikke færre end 40 familier have fiskeriet som hovederhverv. Da Kristen sidst i 30'erne begynder som fisker, var der kun 10-11 fiskere tilbage, og han selv må betegnes som den sidste erhvervsfisker i Varbjerg.

Fra Vedelshave skal også nævnes Knud Pedersen, der omkr. århundredårsskiftet havde boet i det før omtalte hvide hus. Han fiskede, men sejlede også til Vejle eller Fredericia med frugt, pillede grydeklare høns eller hvad der nu ellers kunne sælges. Knud bragte med skib bl. a. mursten med tilbage, i hvert fald stenene til bygning af Eskild Gormsens gård i Vedelshave. Om Knuds to sønner, Jens og Niels fortælles, at de kunne tjene en skilling ved at sejle turister over på strandtangen, der dengang lå som en ø mellem Storåen og havet. Jens og Niels levede resten af deres liv ved Vedelshave.

Kristen fiskede ofte sammen med Niels "Varbjerg", der boede i det gamle fiskerhus, nu Varbjergvej nr. 30. eller han fiskede sammen med Poul Hansen, Vedelshavevej nr. 6. Poul husker hvordan de i nogle vintre fiskede under isen ved at lave huller og med lange stænger føre fiskelinerne frem.

En god ven var også Laurits Larsen, der boede på Båring mark, men som holdt til i Varbjerg, hvor han havde sin bundgarnsjolle

og tjærehytte. I 60'erne var Kristen aktiv ved Varbjerg havns anlæggelse, lige som han derefter i en periode varetager vedligeholdelsen af havnen. Kristen Hansen dør i 1994, knap 75 år gammel.

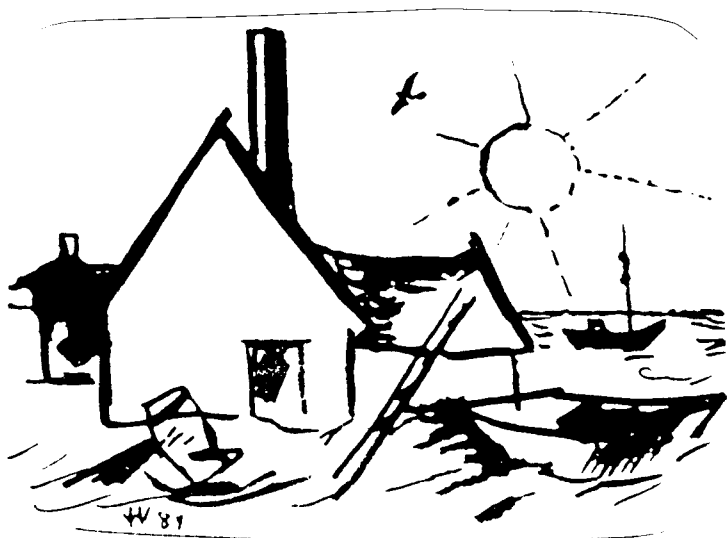
Kristen i båden med Poul Hansen i forgrunden

Maleren William Hansen, Strib kom ofte på Varbjerg strand, som han havde kendt fra sin barndom. Utallige er de billeder, han har malet på sin elskede strand. William fortalte: "Jeg har malet på Varbjergstranden i alle klimaafskygninger, men sætter størst pris på stranden i gråvejrs og sne. Kristens fiskerhuse forekommer mig særligt kønne. Han bygger både, og jeg kan vældig godt lide duften af høvlspåner og tjære og af tang og hav. Desuden har jeg altid syntes, at de folk, som færdes på stranden, er dejlige mennesker at gå i blandt."

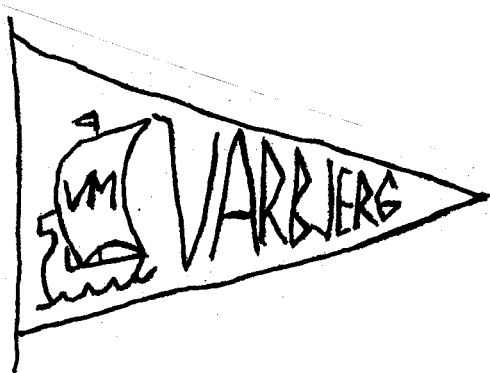

*Havnestemning
indfanget af
William Hansen*

*Kristens hus
I baggrunden
Valdemars hus*

Motorbådsklubben og havnen

Motorbådsklubbens vartegn. Vikingskibet stævner ud

Da den gamle "havn" ved Storåens udløb ikke kunne rumme de mange både, som mange ønskede at have liggende ved Varbjerg, stiftedes Motorbådsklubben d. 27. maj 1967. Til det stiftende møde på "Sølyst" var mødt 30 interesserede, og her ønskede man også, at der skulle bygges en havn til medlemmernes både. Deltagerne var selv parate til at smøge ærmerne op, men først skulle man have myndighedernes godkendelse. Med stort "gå på mod" og opbakning gik den valgte bestyrelse i gang med arbejdet. Formand blev tømremester Eduard Hansen, der i øvrigt forblev formand og drivende kraft i mange år, sekretær købmand Jørgen Hansen, kasserer frisør Børge Hansen, samt fisker Kresten Hansen og frugtavlser Johannes Henriksen- alle- undtagen Kresten- kom fra Brenderup. Man besluttede at kontakte entreprenør Akker for at få et tilbud på det påtænkte havnebassin. Svaret blev en pris på 160 000 kr. på et 900 kvadratmeter stort bassin. Denne pris var dog langt over foreningens økonomiske formåen, så man regnede selv på projektet og mente, det måtte kunne gøres for omkr. 40 000 kr. Kontingentet blev sat op, lige som medlemmerne, hvis antal

hurtigt blev øget til over 40, blev anmodet om frivillige bidrag og om at yde et lån, stort eller lille.

Brenderup sogneråd var betænkelig ved projektets økonomiske konsekvenser, hvorfor man da også i avisen d. 15/8- 67 kunne læse: "... at Brenderup foretrækker at spare på luksus". Kommunen ville dog fortsat godt være i dialog om den evt. kommende havn.

Flere forskellige møder bliver afholdt, bl. a. et med landvæsenskommissionen i august på Brenderup Gæstgivergård. I efteråret 68 er de nødvendige tilladelser givet og entreprenør Henry Boller, Odense, der selv var medlem af klubben, begynder gravearbejdet, mens et andet medlem, fisker Kresten Hansen begynder nedramningen af pæle. Man havde bl. a. fået fat i jernbanesveller fra den i 1966 nedlagte Nordvestfynske Jernbane. Svellerne kunne også bruges til anløbs- og gangbroer.

Kommunen havde stillet havnearealet til rådighed og man havde forhandlet sig frem til en fælles forståelse med restauratør Peter Poulsen, der ejede jorden på havnens østre side. Som et lille kuriosum kan fortælles, at klubben i det gode samarbejdsånd anbefalede kommunen, at Peter måtte få sin længe ventede spiritusbevilling.

Med klip indvier formand Eduard Hansen den nye havn i 1969

Lørdag d. 17. maj 1969 kunne den nye havn indvies. En avis skriver:

" Medlemmer af Varbjerg Motorbådsklub har med egne hænder bygget ny havn.", og en anonym person sender følgende lykønskning: " I dagens anledning og i dyb beundring for personlig indsats og for det ,som i fællesskabets navn skabtes med Varbjergs nye havn. Med de bedste ønsker og hjertelig til lykke en gave 1000 kr. til Varbjerg havn.- En tilskuer."

Havnen bliver kaldt Danmarks mindste, men kan dog rumme 42 både og har endda en mindre gæstekaj. For at hindre tilsanding af åløbet, installerer Ernst Olsson, Brenderup Maskinforretning en elektrisk drevet sluf, som skal skrabe åløbet rent for sand. Denne foranstaltning til oprensningen kommer dog ikke til at fungere tilfredsstillende og i 1970 anskaffer klubben den første gravemaskine.

Den "nye" gravemaskine på hårdt arbejde

Ambitionerne i klubben er fortsat så store, at man allerede går med planer om en langt større udvidelse, en "sommerhavn " kaldet, og man drømmer om at kunne have 150 både liggende. Planen indebærer, at der skal udvides ca. 100 meter ud i havet og anlægges en mole, der samtidig skulle forhindre tilsandingen.

Et klubhus er også i tankerne, da man hidtil havde klaret sig med en opstillet campingvogn.

De mange nye ideer bliver dog ikke til noget. Campingvognen må man fortsat klare sig med, da fredningsnævnet og selv en anke til overfredningsnævnet ikke giver tilladelse til bygning af klubhus. Først i 90'erne kan et rekvisitrum godkendes og et sådant rum kan jo bruges til mange formål.

Havnen er imidlertid udvidet i 1972 (oprindeligt tænkt som 2. etape), og 17 nye medlemmer kan straks derefter få en bådplads. Den helt store plan for udvidelse strander på Vandbygningsvæsenets betingelse for at give godkendelsen. Betingelsen er, at klubben skal garantere, at der ikke sker indskæringer eller aflejninger på strækningen fra Varbjerg til Fogense Sand mod øst. En sådan stor og ukendt risiko tør klubben ikke tage, så alt håb om molebyggeri og storhavn må opgives.

Indad til er klubben intakt og aktiv. Fra starten har en havnemester været ansat, så der kunne sørges for orden på havnen, ligesom man efter anskaffelsen af gravemaskinen måtte have en betroet person til at betjene denne. Allerede fra starten af klubbens historie arrangeres fisketure og forskellige fester, der kan give penge i klubkassen.

Fra begyndelsen melder man sig ind i Den jysk-fynske Motorbådsunion (JFM), og der sendes referater til unionens blad "Søsport" om, hvad der foregår i Varbjerg. I. referat er allerede fra december 1967. Der afholdes flere gode stævnetræf, hvor man mødes med andre klubbers medlemmer, særligt dem fra de øst/sønderjyske havne.

Senere bliver unionen nedlagt og i stedet kommer Varbjerg under Danmarks Motorbådsunion (DMU), der styres fra København. Medlemmerne i Varbjerg er dog utilfredse med den nye upersonlige stil og klubben meldes ud ved udgangen af 1988. I stedet tiltræder man "Frihavnsordningen", et jysk initiativ- i 1990 er 6 fynske havne med. Fordelen ved "frihavnsordningen" er, at medlemmer kan ligge 3 dage i hinandens havne uden vederlag, og klubben sparer også på andre omkostninger.

I 1972 etableres en juniorklub, der dog ikke er levedygtig, så den nedlægges igen i 1978.

Klubbens sociale liv

Gennem klubbens historie er afholdt mange forskellige arrangementer og fester: fastelavnsfest, pakkefest, forårsfest, standerhejsning i maj, anlæggelse af bådebroen ved Vejlbyskov, madpakketure, pålidelighedsløb, hvor deltagerne skal gennemsejle en rute mellem tre afsatte punkter to gange, og tidsforbruget på 1. og 2. tur skal ligge tættest muligt. Endelig skal der være standersænkning i efteråret, som regel i oktober.

Indgangsportalen til havnefesten i 1975

Mellem 1971 og 1975 holdes særligt store fester. Festen i 1971 løb over tre dage, og her på stranden forefandtes både "Skipperkro" og "Kabyssen", pøsekiosk, Arnes Tivoli m. børnecirkus, diskotek og bal til Kai's populære 5-mands danseorkester fra Kauslunde Kro. Det hele sluttede med festfyrværkeri. Bagefter holdtes en fest for alle 70, der havde været hjælpere.

Festligt og ærefuldt var det også, da Varbjerg Motorbådsklub i 1972 sammen med 11 andre fynske foreninger og institutioner, af Danmarkssamfundet fik overrakt en fane. Det foregik i Odense på Flakhaven og siden ved en højtidelighed i Domkirken. Carl Nielsen (Sølyst) og Jørgen Hansen repræsenterede motorbådsklubben.

Havnesjov ved festen i 1975. Hans Chr. Hansen (Hans Bager) prøver at holde balancen.

Lige efter jul 1998 er Fyns Stiftstidende fremme med, at en ny lystbådehavn skal bygges i Varbjerg og det skal ske i tilslutning til et påtænkt større ferie- og fritidsområde ved Varbjerg/Bro. Som det vil være alle Varbjerg-interessererede bekendt, bliver dette dog ikke til noget. Allersenest (jan. 2002) forsøger Motorbådsklubben igen med en havneudvidelse, som skal give plads til 14-15 flere både. Om ansøgningen bliver godkendt er i skrivende stund uafklaret.

Tak for lån af billeder, samtaler og oplysninger til:

Anton Jørgensen

Poul Hansen

Inge Poulsen

Eduard Hansen

Herman Ahlmann

Karlo Nielsen

Kim Nielsen

Rigmor Hansen

Ida Hansen

Grethe Marcussen

Niels Larsen

Lone Hansen

Eskild Gormsen

Else Rabølle Rasmussen

&

Asperup Lokalhistoriske Arkiv

Ejby Lokalhistoriske Arkiv

I 2. udgaven er stykket ”Fisker og bådebygger” revideret efter samtale med Herdis Hansen, hustru til afdøde Kristen Hansen

Litteraturliste:

Atlas over Fyns kyst i jernalder, vikingetid og middelalder.

Red. Ole Crumlin-Pedersen, Erland Porsmose og Henrik Trane.
Odense Universitetsforlag 1996

Kærsgårds jordebog fra 1741 (Inge Eriksen)

Skøder m.m. vedr. Varbjerggård (Karlo Nielsens Arkiv)

Silkesognet, 1999. Red. Peter Dragsbo m.fl. Udg. Støtteforeningen for
Lokalhistorisk Arkiv, Ejby

Brenderup Sogns historie. Publikation nr. 22. 1992 Udg.
Lokalhistoriske Arkiv, Ejby

Varbjerg Motorbådsklubs protokoller

Krestens fiskerhuse. Varbjerg Strand 1964.
Udsendt 1968 af Ib Paulsen

Marie Larsen: Livskunstens kogebog. Eget forlag 1982